

sicæ ab ecclesiis arcendæ sunt (1); ut musica nihil profanum, nihil mundanum aut theatrale resonet (2); ne profani moduli introducantur, aut qui levitatem spirent, nimiove strepitu affectus pietatis potius dissipent, quam foveant et excitent; ne instrumenta opprimant voces cantantium, et quasi sepeliant sensum verborum; ne cantiones modulationesve theatrales, militares vel mundanæ ad sacros concentus transferantur; ut a musica sacra amoveatur, quicquid ab illius scopo alienum est, solive curiositati vel oblectationi audientium, aut etiam famæ auctorum inservit (3). 2º Ne textus notabiliter alteretur mutilando, anteposendo, postponendo, atque alterando verba et sensum illorum, ac adaptando modulationi, ita ut musica non verbis et sensui, sed hæc illi inservire videantur: quod indigere reformatione censuit S. R. C. (4). Quapropter præscribit Bened. XIV, et Emus D. Card. Arch. Mech. (5), curandum esse, ut verba quæ cantantur, perfecte planeque intelligantur. 3º Ne quæ sub introitu, offertorio, elevatione et communione cantantur, sic protrahantur, ut celebrans expectando sacrificium interrumpere cogatur, et diutius otiosus ad altare distractus hæreat, ita ut, non musica missæ, sed missa musicæ famulet (6).

114. Quandonam organum et musicorum cantum adhiberi deceat, enumerat Cæremoniale Ep. *lib. 1, c. 28*, ubi n. 9, dicit inter alia pulsari organum, dum in Missa elevatur ss. Sacramentum, sed graviori et dulciori sono (7).

(1) Conc. Trid. sess. XXII in dec. de obs. et evit. in celeb. m; Cærem. Ep. 1, c. 28, n. 11 et 12.

(2) Bened. XIV, const. cit. § 2.

(3) Dec. Emi Dom. Card. Sterckx, Arch. Mech. ad 2, 6 et 8.

(4) 21 Febr. 1643, n. 1285-1432, 1.

(5) In cit. const. § 9, et in dec. cit. ad 4.

(6) S. R. C. in dec. cit. 21 Febr. 1643, 2; Bened. XIV, const. cit. § 13; dec. cit. Emi Card. Arch. Mech. ad 5.

(7) Vid. dec. S. R. C. 3 Aug. 1839, n. 4713-4859, 9 et 10; 11 Sept. 1847, n. 4957-5118, 1; 22 Jul. 1848, n. 4965-5126, 2.

Titulus VII.

DE ORDINE GENUFLECTENDI, SEDENDI ET STANDI IN MISSA PRIVATA ET SOLEMNI.

Agetur hic non tantum de ordine et modo genuflectendi sedendi et standi, de quibus præsens titulus missalis tantum agit, sed etiam de inclinatione, elevatione oculorum, osculis, crucis efformatione, junctione et separatione manuum, earum elevatione, variaque positione, ut sic hic collecta habeantur omnia, quæ diversas spectant actiones, ne alias eadem sæpius sint repetenda.

DE GENUFLEXIONIBUS.

Rub. 1. *In Missa privata Sacerdos genuflectit, quando legit Evangelium s. Joannis In principio, ad illa verba Et verbum caro factum est, et in Evangelio Epiphaniæ, Cum natus esset Jesus, ad illa verba, Et procidentes adoraverunt eum. Item in Evangelio feriæ quartæ post Dominicam quartam Quadragesimæ, ad illa verba in fine, Et procidens adoravit eum. Item genuflectit in Dominica Palmarum, et in Missis de Cruce, ad illa verba in Epistola, In nomine Jesu omne genu flectatur etc. et quando legitur Passio ad illa verba, Expiravit vel Emisit spiritum, ut suis locis notatur. Item genuflectit, cum dicit Flectamus genua. Item quando in Quadragesima dicit in tractu, v. Adjuva nos Deus etc., et in omnibus Missis de Spiritu Sancto, cum dicit v. Veni sancte Spiritus, reple tuorum etc. Item quando Sacramentum in Altari discoopertum apparet, genuflectit quoties ante illud transit in medio Altaris: et quandocumque in ordine Missæ, et in ritu servando in celebratione Missæ notatur, quod debeat genuflectere.*

2. *Circumstantes etc.* Vid. n. 146.

Tom. I.

11

3. *In Missa solemni Celebrans genuflectit ad omnia supradicta, præterquam ad Flectamus genua et tunc ipse solus stat, Diaconus vero et Subdiaconus, et omnes alii genuflectunt. Ad versum vero Adjuva nos Deus, et ad versum Veni Sancte Spiritus, etc, genuflectit usque ad finem. Item genuflectit in die Annuntiationis B. Mariæ, et in tribus Missis Nativitatis Domini, quando cantatur in choro, Et incarnatus est etc. Aliis diebus si sedeat, cum cantantur ea verba, non genuflectit, sed caput tantum profunde inclinat apertum; si non sedet, genuflectit.*

4. *Ministri semper genuflectunt cum Celebrante, præterquam Subdiaconus tenens librum ad Evangelium, et Acolythy tenentes candelabra, qui tunc non genuflectunt. Et cum Diaconus cantat illa verba, ad quæ est genuflectendum, ipse versus librum, Celebrans et omnes alii versus Altare genuflectunt.*

5. Vid. n. 146.

6. Vid. n. 145.

7. Vid. n. 146.

115. Genuflexio duplex est, unius nempe et utriusque genu. Semper autem intelligitur flexio unius genu, quando sine mora est genuflectendum, nisi ss. Sacramentum sit expositum.

Si fiat unico genu, dimittitur genu dextrum usque ad terram juxta talum pedis sinistri absque ulla capitis inclinatione. Si fiat utroque genu, prius demittitur genu dextrum juxta talum pedis sinistri, et deinde sinistrum genu juxta dextrum.

Not. 1. Celebrans et ministri sacri, si accedendo et recedendo ab altari genuflectere debeant, semper genuflectunt in plano, in infimo autem gradu, quoties alias genuflectendum est (1). Inferiores vero ministri semper in plano genuflectere tenentur (2).

2. Celebrans genuflectens ad altare sive uno sive utroque genu, manus hinc inde super altare extendit, ut se sustineat,

(1) S. R. C. 12 Nov. 1831, n. 4520-4669, 51.

(2) Bauldry p. 1, c. 14, art. 3, n. 6; Merati p. 2, tit. 6, n. 36.

præterquam ante elevationem s. Hostiæ: et si utroque genu cum pausa ad altare flectat, manus post genuflexionem junguntur ante pectus usque ad surrectionem, ante quam iterum extenduntur super altare. Id tamen soli celebranti convenit, et non sacris ministris, qui genuflectentes manus ad altare non admovent, sed ante pectus junctas tenent.

3. Si sacerdos genuflectat, non stans ad altare, sed in gradibus aut extra altare, manus semper tenet junctas ante pectus, nisi calice aut alio sint impeditæ.

4. Genuflexiones faciendæ sunt corpore et capite erectis, nec unquam caput inclinandum est, nisi utroque genu flectendum sit, quando post genuflexionem non corpus, sed solum caput profunde inclinatur toto tempore genuflexionis, nisi interea aliquid sit agendum, v. g. incensare ss. Sacramentum, quo casu post genuflexionem ante incensationem, et rursus post incensationem ante surrectionem inclinatur.

Ante et post genuflexionem alia etiam reverentia, sive inclinatio sive genuflexio, faciendæ non est, etiamsi utroque genu sit genuflectendum, v. g. ad *Incarnatus est*, sub elevatione, etc. nisi quis genuflexus orare debeat, v. g. in primo accessu ad altare, ad chorum, aut tabernaculum, in quo casu oraturus primum se inclinat vel genuflectit, quatenus alias transeundo se inclinaret vel genuflecteret; deinde erectus, genuflexus orat; oratione facta surgit, et eandem reverentiam renovat antequam discedat (1).

5. Genuflectendo ad altare, pes sinister ab antependio removeri non debet.

6. Omnes genuflexiones non præcipitanter et cum strepitu, sed modeste et reverenter sunt faciendæ.

116. In missa privata celebrans unico genu flectere debet 1, in plano ante infimum gradum in accessu ad altare et discessu ab altari post missam; item in infimo gradu altaris post descensum ab altari ad missam incipiendam, si in altari sit tabernaculum, quod actualiter continet ss. Sacramentum (2).

(1) Cæremon'æ Episc. lib. 1, c. 2, n. 5; c. 18, n. 1, 2 et 4.

(2) S. R. C. 12 Nov. 1831, n. 4520-4669, 51.

2. Si dicendum sit *Credo ad Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria virgine, et homo factus est.*

3. Ante et post elevationem Hostiæ et Calicis.

4. Postquam discooperuit Calicem ante *Per ipsum*, et postquam cooperuit Calicem.

5. Ante et post fractionem Hostiæ.

6. Ante *Domine non sum dignus.*

7. Postquam discooperuit Calicem ante sumptionem s. Sanguinis.

8. In evangelio s. Joannis ad *Verbum caro factum est.* Alios casus vide supra in rub. n. 1.

Not. celebrantem in missa privata in epistola ad verba *In nomine Jesu* etc. in tractu quadragesimæ *Adjuva nos*, et ad versum *Veni Sancte Spiritus* genuflectere tantum in initio, et statim surgere, ut lectionem commode prosequi possit (1); in *Credo* autem, ad *Incarnatus est*, ad *Flectamus genua* et in evangelis, de quibus in rubricis n. 1, verba cum breviora sint, optime cum genuflexione incipi, et in ipsa genuflexione finiri.

Utroque genu celebrans in missa privata flectere tenetur 1° in primo accessu ad altare, et ante discessum ab altari post missam, si ss. Sacramentum patenter in altari sit expositum (2). 2° Dum in passione legit *Expiravit* vel *Emisit spiritum*.

117. In missa solemnī celebrans genuflectit toties et eodem modo ac in missa privata, præterquam ad *Flectamus genua*, ut supra in rubricis dicitur.

2. Insuper genuflectit, dum a choro cantantur tractus *Adjuva nos*, et versus *Veni Sancte Spiritus*, sive stet ad altare, sive sedeat, modo non legat. Similiter genuflectit, cum cantatur *Incarnatus est*, si ipse tunc non legat, neque sedeat. Quamvis autem sedeat, genuflectere tamen debet, dum cantatur *Incarnatus est*, in die annuntiationis B. M. V., et si festum transferatur, in die translationis (3); in tribus

(1) Vinitor p. 1, tit. 17, annot. 3.

(2) S. R. C. 12 Nov. 1831, n. 4520-4669, 53.

(3) S. R. C. 16 Jun. 1663, n. 2081-2228.

missis nativitatis Domini, et ut addi solet in missa aurea, quæ in his regionibus celebratur feria 4 quatuor temporum adventus, in reverentiam tanti mysterii, quod istis diebus potissimum recolitur. Aliis autem diebus, si sedeat ad *Incarnatus est*, caput tantum inclinat. Not. hanc genuflexionem fieri in supremo gradu altaris seu in suppedaneo, si non sedeat; et in infimo gradu laterali a parte Epistolæ, si jam sedeat (1). 2° Utroque genu cum capitis inclinatione (2) esse flectendum usque ad finem verborum sub quibus est genuflectendum. 3° Omnes de choro, nemine excepto, teneri genuflectere (3).

3. Genuflectit unico genu in infimo gradu altaris, dum post sessionem ad altare regreditur, si habeatur tabernaculum clausum.

4. Si in altari fuerit tabernaculum clausum, genuflectit ad incensationem, accepto thuribulo, antequam incipiat incensationem, et quotiescumque transit ante medium Altaris (4). Item dum expositum ss. Sacramentum loco crucis est incensandum, flectit utroque genu in suppedaneo seu supremo gradu altaris.

118. In missa solemnī diaconus et subdiaconus genuflectunt unico genu, I, quotiescumque ad altare accedunt, vel ab eo recedunt, si clausum ibidem habeatur ss. Sacramenti tabernaculum. Si non detur tabernaculum, in iisdem casibus genuflectere rubricis conformius dicendum est, præcipue in primo accessu et ultimo discessu, ad distinctionem celebrantis, qui se tantum inclinare tenetur (5).

II. Juxta rubricas in ritu celebrandi missam debent genuflectere inter consecrationem et communionem semper in loco, a quo recedunt non autem in loco, ad quem accedunt, nisi transeant de uno latere celebrantis ad alterum; in quo casu

(1) Cavalieri t. 5. c. 12, n. 66.

(2) S. R. C. 23 Maji 1846, n. 4904-5050, 8.

(3) S. R. C. 15 Feb. 1659, n. 1819-1966, 2.

(4) Rub. in ritu celeb. m. tit. IV, n. 6.

(5) Vid. dec. S. R. C. 2 Dec. 1684, n. 2922-3071, et 28 Jul. 1685, n. 2941-3090.

non quidem a tergo celebrantis seu in transitu altaris, sed in loco a quo recedunt et ad quem accedunt, genuflectere debent.

III. Ante consecrationem et post communionem debent genuflectere, juxta rubricas in ritu celeb. m. tit. IV, n. 7, infra incensationem, cum transeunt ante crucem; item juxta tit. VI, n. 4. subdiaconus in medio altaris, antequam cantat epistolam, et postquam eam cantavit, et juxta tit. VII, n. 9, postquam accepit patenam, et descendit ad medium ante altare, sive habeatur tabernaculum ss. Sacramenti, sive non. Pro aliis casibus, in quibus diaconus et subdiaconus infra missam ante consecrationem et post communionem locum mutare debent, rubricæ ullam reverentiam expresse non præscribunt. Unde inter auctores quidam nullam reverentiam, alii capitis inclinationem, alii genuflexionem exigunt (1). Nullam autem reverentiam esse faciendam admitti nequit: inde enim sequeretur nullam etiam faciendam esse in ipsis casibus, in quibus celebrans reverentiam exhibere debet, ut in accessu et discessu ab altari, ubi de ministris nihil præscribitur, quod certo non est admittendum. Plures auctores dicunt diaconum et subdiaconum, et a fortiori inferiores ministros, ad distinctionem celebrantis qui tantum inclinationem cruci altaris facere tenetur, genuflectere debere, quandocumque ad medium altaris accedunt, ab eo recedunt, vel transeunt ante medium (2). Genuflexio rubricis etiam conformior dici debet, 1º quia, cum in tribus prædictis casibus genuflexionem præscribant, idem de aliis, in quibus eadem est ratio, dicendum esse videtur; 2º quia omnes clerici, transeundo ante altare, genuflectere debent juxta cæremoniale Ep. lib. 1, c. 18, n. 3; 3º quia diaconus infra absolutionem defunctorum cum celebrante circumambulans, debet genuflectere cruci, e cujus conspectu rece-

(1) Vid. Bouvry p. 3, sect. 3, tit. 4, rub. 7; De Conny liv. 1, chap. 7.

(2) Gavantus p. 2, tit. 2, n. 5, c; Merati de missa solemnibus ubique; Cavalieri t. 3, dec. 174, n. 3 et 14, et t. 5, c. 10, n. 25, ac c. 14, n. 71; Vinitor p. 4, tit. 2, annot. 12; Dumoulin de off. subd. c. 2, n. 5, et c. 4, n. 1; Janssens p. 2, tit. 3, n. 11; Romsée t. 2 de off. subd. art. 3, n. 1.

dit, et ante quam transit; 4º quia favent decreta S. R. C. (1). Opposita tamen consuetudo, extra tres casus in rubricis expressos, iisdem contraria dici non debet, quia expresse nihil præscribunt. Quapropter si consuetudo se tantum inclinandi vel etiam nullam reverentiam faciendi, in quodam loco aut diocesi sit generalis, non leviter et non nisi generaliter est mutanda, quia alias unus genuflecteret, alius se inclinet, et alius nihil faceret, quod inordinatum dici debet.

Not. 1º diaconum et subdiaconum non genuflectere cruci sacristiæ (2) neque etiam reliquiis positis in altari (3).

Not. 2º per medium altaris, coram quo reverentia est exhibenda, intelligi locum, qui medio correspondet, sive sit prope altare, sive in gradibus, sive in plano. Item illum ad medium accedere censeri, qui accedit ad latus celebrantis in medio stantis. Per medium autem ordinarie non intelligitur cornu epistolæ aut evangelii; ita ut celebrans et ministri sacri post *Kyrie eleison* ad sedes accedentes, ad medium altaris sese convertere, eique reverentiam facere non teneantur; item acolythus qui ad offertorium ampullas affert, genuflectere non debeat.

Not. 3º a diacono et subdiacono genuflexionem, et similiter inclinationem, si fieri oporteat, esse faciendam semper in loco, a quo recedunt, et non in loco, ad quem accedunt, nisi 1º facta confessione, ubi reverentiam faciunt, non antequam cum celebrante ad altare ascendant, sed cum ad altare pervenerint; 2º nisi transeant de uno latere celebrantis, stantis in medio altaris, ad alterum, quo casu non in medio altaris, sed in utroque loco, a quo recedunt, et ad quem accedunt, genuflexio aut inclinatio est facienda; et 3º nisi transeant a cornu epistolæ vel evangelii ad medium altaris, vel a cornu epistolæ ad cornu evangelii et vice versa, quando non in loco, a quo recedunt, sed semper in medio altaris ante crucem genuflectere

(1) 22 Dec. 1612, n. 320-467; 2 Dec. 1684, n. 2922-3071; 28 Jul. 1658, n. 2941-3090.

(2) S. R. C. 18 Dec. 1779, n. 4246-4395, 20.

(3) Lohner p. 3, tit. 2, § 1, n. 7.

vel sese inclinare tenentur, prout subdiaconus post acceptam patenam, et celebrans exposito ss. Sacramento faciunt. Dum transeunt de uno latere celebrantis ad cornu epistolæ stantis ad alterum vel post tergum, nullam inclinationem vel genuflexionem facere tenentur, nisi medium altaris attingant.

IV. Diaconus et subdiaconus, prævie non genuflexi, si non sint occupati, et stent sive juxta celebrantem sive post eum, semper genuflectere debent uno vel utroque genu in iisdem casibus, in quibus et prout celebrans genuflectit, uti in rubricis hujus tituli n. 4 expresse præscribitur, præter subdiaconum tenentem librum ad evangelium et acolythos tenentes candelabra (1).

V. Sacri ministri genuflectere debent utroque genu infra consecrationem et benedictionem in fine missæ; item diaconus dum legit *Munda cor*, petit benedictionem ad evangelium, et expectat pacem; et similiter subdiaconus, dum post cantatam epistolam osculatur manum celebrantis, et ab eo benedicatur.

Quando sit genuflectendum exposito ss. Sacramento, vide tom. II, n. 36.

119. Clerici transeuntes ante crucem altaris majoris, ad eam accedentes, aut ab ea recedentes, sive intra sive extra missam, genuflectere tenentur, exceptis celebrante, Prælati et canonicis ecclesiæ cathedralis, qui sese tantum inclinant (2). Hoc autem non extenditur ad canonicos ecclesiæ collegiatae, canonicos regulares, aut alios, nisi ex consuetudine aut privilegio (3), aut nisi simul incedant eodem ordine et gradu cum canonico ecclesiæ cathedralis (4). Ita ut omnes, exceptis canonicis ecclesiæ cathedralis et aliis suprascriptis, ante crucem altaris majoris etiam extra missam genuflectere debeant, eo magis quia genuflexio ante Episcopum præscribitur. Quod autem in parasceve Domini genuflexio specialiter præscriba-

(1) Janssens p. 2, 2, tit. 2, n. 11.

(2) Cærem. Ep lib. 1, c. 18, n. 3.

(3) Vid. dec. apud Gardell. n. 4445-4595 in not. ad 1 *atque heic*; item 23 Sept. 1837, n. 4679-4827, 3, Praxis Pontif. tom. 1, n. 150, e.

(4) S. R. C. 22 Dec 1612, n. 320-467.

tur, intelligendum est de canonicis aliisque, qui alio tempore non genuflectunt.

Ante tabernaculum ss. Sacramenti omnes, tam prælati, canonici et dignitates, quam cæteri clerici, genuflectere debent. Idem præstandum est ad altare, in quo celebratur, a consecratione usque ad communionem, in quo casu utroque etiam genu juxta aliquos genuflectendum est, quod, vid. in Praxi Pontificali t. 1, n. 170, et etiam hoc tom. 1, n. 200.

120. Genuflexio in rubricis præscribitur, quia est actus supremus adorationis, humiliationis et submissionis, qui missæ sacrificio officioque divino maxime convenit, ut homo Deum adoret, vilitatem suam agnoscendo, seque quodammodo in nihilum redigendo ante divinam majestatem, non tantum spiritu sed et toto corpore, non dictis tantum sed et facto.

DE INCLINATIONE.

Prænot. vocem *reverentia*, quæ frequenter in rubricis occurrit, esse nomen genericum, quod sub se habet plures species, scilicet inclinationes omnes, imo et genuflexionem, ponique in rubricis juxta specificam significationem, quæ rei convenit, cui fit reverentia (1).

121. Inclinatio duplex est, corporis scilicet et capitis. Item inclinatio corporis subdividitur in profundam et mediocrem; et inclinatio capitis in profundam, mediam et parvam.

Profunda corporis inclinatio est, qua medietas corporis totaliter est inclinata, seu quæ fit tali corporis depressione, ut brachiis cancellatis, cum extremitate digitorum tangi possit utrumque genu, seu, uti in missa ordinarie sufficit, ut frons fere tangat partem superiorem altaris.

Mediocris corporis inclinatio mediat inter profundam corporis et inclinationem capitis; fit capitis et modica humerorum inclinatione; et ordinaria ejus regula esse potest talis

(1) Gavantus p. 2, tit. 2, a.

depressio humerorum, ut frons æquet pallam super calicem positam.

Not. ut hæc et præcedens inclinatio corporis in altari decenter fiat, pedes medio circiter passu ab antipendio esse removendos.

Profunda capitis inclinatio fit magna capitis depressione, quæ secum trahit aliquam humerorum inclinationem; media notabili solius capitis depressione, et parva levi tantum capitis depressione. Profunda correspondet cultui latriæ, media cultui hyperdulæ et dirigitur ad B. M. V., parva cultui duliæ, et ad alios sanctos et homines viventes dirigitur.

Not. ante inclinationem non esse oculos elevandos, nisi præscribatur.

122. Versus quod objectum inclinatio dirigi debet?

R. Si inclinatio pro objecto habeat cultum latriæ, ut ad *Gloria Patri*, *Oremus*, nomen Jesu, in transitu altaris, etc., extra evangelium et non præsentem ss. Sacramento, semper dirigenda est ad crucem altaris, quia crux est objectum principale altaris. In evangelio autem, dum nominatur ss. nomen Jesu, caput missali inclinari debet ob dignitatem evangelii, quod propria Christi verba continet; et præsentem ss. Sacramento post consecrationem aut eodem patenter exposito, omnes inclinationes, etiam infra evangelium, versus illud sunt dirigendæ.

2. Inclinatio ad nomina B. M. V., aliorum sanctorum et summi Pontificis dirigenda est versus librum seu nomen in libro expressum, nisi in loco principali altaris habeatur statua aut imago B. M. V. vel sancti, ad quam, quia expressius representat, caput inclinatur.

Not. idem fieri in missa solemnè, præterquam in evangelio, in quo ad nomen Jesu solus diaconus, dum cantat, caput versus librum inclinatur, et omnes alii versus crucem altaris.

123. Profunda corporis inclinatio in missa fieri debet 1. In accessu ad altare, et cum sacerdos descenderit, ut missam incipiat, si non habeatur tabernaculum, quod actualiter continet ss. Sacramentum (1).

(1) S. R. C. 9 Ap. 1808, n. 4357-4507, 5.

2. Infra *Confiteor*, donec minister responderit *Misereatur* et ipse *Amen*.

3. Ad *Munda cor*, *Jube Domine*, *Dominus sit* etc.

4. Ad *Te igitur* initio canonis.

5. Ad *Supplices te rogamus* (1).

124. Mediocris corporis inclinatio fieri debet :

1. Ad *Deus tu conversus vivificabis nos* usque ad *Oremus* inclusive ante *Aufer a nobis*.

2. Ad *Oramus te Domine*, usque ad *quorum reliquæ*.

3. Ad *In spiritu humilitatis*.

4. Ad *Suscipe sancta Trinitas*.

5. Ad *Sanctus* usque ad *benedictus*.

6. Ad orationes ante communionem.

7. Ad *Domine non sum dignus*.

8. Ad communionem s. Hostiæ.

125. Profunda capitis inclinatio in missa debet fieri :

1. Ante egressum e sacristia et post regressum ad crucem aut imaginem.

2. Signaculis missalis accommodatis, celebrans rediens ad medium altaris, caput cruci inclinatur, antequam descendat, ut confessionem faciat (2).

3. Ad *Gloria Patri* post psalmum *Judica*, ad introitum et post psalmum *Lavabo*.

4. Ad *Gloria in excelsis*, dum dicit *Deo*, *Adoramus te*, *Gratias agimus tibi*, *Suscipe deprecationem nostram*.

5. Quoties nominatur ss. nomen Jesu, aut Jesu Christi, item ss. Trinitatis, nisi sacerdos prævie sit inclinatus (3).

6. Quotiescumque dicit *Oremus*.

7. Si ipse celebrans missale deferat, caput cruci inclinatur, dum transit ante medium altaris.

8. Ad *Credo* dum dicit *Deum*, et *Simul adoratur*.

9. In præfatione ad *Gratias agamus*, dum dicit *Deo nostro*.

(1) Merati p. 2, tit. 2, n. 2.

(2) Rub. in ritu celeb. tit. II, n. 4.

(3) S. R. C. 7 Sept. 1816, n. 4376-4526, 40.

10. Ad utrumque *Memento*.

11. Ad utramque consecrationem, dum dicit *Tibi gratias agens*, et dum profert verba consecrationis, nisi hoc casu ob nimiam altaris depressionem humeros etiam inclinare oporteat.

12. Ad *Per Christum Dominum nostrum ante Nobis quoque peccatoribus*.

13. Ad tria *Agnus Dei* (1).

14. In Quadragesima ad *Oremus*, ante *Humiliate capita vestra Deo*.

15. In fine missæ ad *Placeat tibi s. Trinitas etc.* (2).

16. Ad *Benedicat vos omnipotens*, dum dicit *Deus*.

17. Finita missa ante gradus altaris, antequam sacerdos discedat, nisi propter tabernaculum, quod ss. Sacramentum continet, sit genuflectendum (3).

18. Quandocumque celebrans ante medium altaris transit, ad illud accedit, aut ab eo recedit, nisi prævie sit inclinatus, vel mox inclinandus, vel major reverentia, aut osculum altaris fieri debeat. Quidam tamen inter recentiores hoc negant, quia præter casus supra ad 2 et 7 allatos, rubricæ illas inclinationes non præscribunt, et praxis romana has non observat, nec admittit. Plures autem illas inclinationes probant et admittunt, 1º quia ex casibus, in quibus præscribuntur, idem pro similibus implicite concludendum est : 2º quum inclinationes præscriptæ sæpius justo minores fiant et etiam negligantur, de earumdem praxi et observatione difficulter constare potest; illas autem Romæ fuisse observatas constat ex Merati aliisque illius temporis auctoribus, qui illas sine contradictione admittunt et proponunt : 3º si sacerdoti caput non sit inclinandum nisi in casibus expressis, sequeretur nec sacris ministris suum caput esse inclinandum, nisi præscribatur. quod tamen, ut n. 118, dictum est, admitti non potest : 4º sicut celebrans exposito

(1) Rub. in ritu celeb. tit. X, n. 3.

(2) Rub. in ritu celeb. tit. XII, n. 1.

(3) Rit. celeb. tit. XII, n. 6.

ss. Sacramento genuflectit, quandocumque accedit, vel recedit a medio altaris, vel transit ante medium juxta rubricas in cœna Domini; sic alias ei in iisdem casibus cruci caput inclinandum esse, rationabiliter dici debet. Consulta S. R. C. (1) simpliciter respondit : *Serventur rubricæ*. Cum igitur S. Congregatio a quæstione dirimenda abstinuerit, obligatio has inclinationes sive faciendi sive omittendi non est imponenda. Cum sancto tamen Alph. de Ligorio (2) dicendum est, in accessu vel recessu a medio altaris semper laudabiliter fieri inclinationem versus crucem (3).

126. Media capitis inclinatio fit ad nomen Mariæ, ubicumque occurrit, licet de ea nec missa nec specialis commemoratio fiat.

Parva autem capitis inclinatio ad nomen sancti aut sanctæ cujus missa celebratur, vel specialis fit commemoratio, quotiescumque profertur in oratione, canone aut alibi, exceptis nominibus, quæ occurrunt in titulis evangelii; item ad nomen Papæ in oratione propria et in canone, et similiter ad nomen Episcopi, quando ejus collecta dicitur (4).

Not. in missa de *Requiem* non fieri inclinationem capitis in canone aut alibi, si exprimatur nomen sancti, de quo illo die fit officium vel commemoratio (5), quia missa de *Requiem* nihil habet commune cum officio diei. 2º Caput tantum inclinandum esse ad nomina sanctorum, de quibus fit commemoratio specialis ratione semiduplicis, octavæ aut simplicis; non autem ad nomina illorum, de quibus fit mentio in oratione *A cunctis*, aut de quibus oratio ad libitum recitatur. 3º Inclinationem tantum deberi nominibus propriis, sub quibus sancti ab Ecclesia coluntur, uti est Petrus, Paulus, non

(1) 12 Nov. 1831, n. 4520-4669, 28.

(2) De cæremoniis missæ c. 3, n. 17 et c. 18, n. 8.

(3) Vid. Hippolythus a portu p. 1, tit. 2, Rub. 4, n. 1; Gavantus p. 2, tit. 2, r; De Conny liv. 2, art. 1; *Rev. théol.* Octob. 1859, fol. 571, n. 26 et 27.

(4) S. R. C. 13 Mart. 1700, n. 3402-3551, 3.

(5) S. R. C. 12 Ap. 1823, n. 4444-4594, XIII.